

شرح قانون عملیات بانکی بدون ربا و علل ناکامی

آن در نظام بانکی

(حقوق بانکی)

تالیف:

دکتر علی امیری

مدرس دانشگاه و کارشناس حقوقی

سرشناسه: امیری، علی، ۱۳۵۱ فروردین -

عنوان قراردادی: ایران. قوانین و احکام - Iran. Laws, etc. - عنوان و نام پدیدآور: شرح قانون عملیات بانکی بدون ربا و علل ناکامی آن در نظام بانکی (حقوق بانکی)/نویسنده علی امیری. - مشخصات نشر: تهران: انتشارات ماهواره، ۱۳۹۹. - مشخصات ظاهری: ۱۷۶ص. - شابک: ۸-۷۹۶-۴۵۹-۶۰۰-۹۷۸- وضعیت فهرست نویسی: فیبا- موضوع: بانک و بانکداری - قوانین و مقررات - ایران- موضوع: Banking law - Iran - موضوع: بانک و بانکداری - جنبه‌های مذهبی - اسلام- موضوع: Banks and banking -- Religious aspects - Islam - رده بندی کنگره:

H ۹۴۰K۸۱H - رده بندی دیویی: ۵۵۰۸۲/۳۴۶-شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۸۱۴۹۶

شرح قان: عملیات بانکی بدون ربا و علل ناکامی آن در نظام بانکی

(حقوق بانکی)

تالیف: علی امیری

نشر: وز: تهران، ماهواره

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۹

ویراستار و ناظر: علی رانی

صفحه آرای: ناشر: لام

شابک: ۸-۷۹۶-۴۵۹-۶۰۰-۹۷۸

تیراژ: ۵۰ جلد

قیمت: ۳۷۰۰۰ تومان

آماده سازی و چاپ: موسسه آیین عدل

آدرس: تهران، میدان انقلاب، خ کارگر جنوبی، مجتمع اداری مهستان، طبقه ۱۰، واحد ۷۰۶

تلفن ۰۲۱۶۶۱۲۲۷۳۴ - ۰۹۱۹۸۸۱۶۶۳۷

مسئولیت صحت مطالب و پاسخگویی به شکایات های حقوق مادی و معنوی کتاب بر عهده مولف است.

کلیه حقوق محفوظ است.

ماده ۲۳ قانون حمایت از مولفان و مصنفان - هرکس تمام یا قسمتی از اثر دیگری را که مورد حمایت این قانون است به نام خود یا به نام پدید آورنده بدون اجازه او و یا عالماً عامداً به شخص دیگری غیر از پدید آورنده نشر یا پخش یا عرضه کند به حبس تادیبی از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد.

پیشگفتار:

پس از پیروزی انقلاب اسلامی اعمال تغییرات بنیادین در نظام سیاسی، اقتصادی کشور در سرلوحه کار دولت مردان قرار گرفت. به تاسی از این رویکرد، اسلامی کردن عملیات بانکی یک ضرورت اساسی تلقی می‌شد که نتیجه‌ی آن تفکرو تصمیم، تصویب قانون عملیات بانکی بدون ربا در سال ۱۳۶۲ بود.

مهمترین مزیت این قانون نسبت به نظام بانکداری سنتی، مشارکت دادن بانک‌ها در سرمایه‌گذاری در طرحهای انتفاعی و سهم شدن آنها در سود ناشی از معاملات تجاری است. مزیت دیگر، طراحی عقد و ابزارهای مالی بر گرفته از فقه اسلامی است که در همین راستا، بانکها مکلف گردیده‌اند که صرفاً در چارچوب عقود پیش‌بینی شده در قانون، اقدام به اعطای تسهیلات نمایند.

سومین مزیت قانون عملیات بانکی بدون ربا نسبت به قوانین سابق آن است که قانونگذار، قراردادهایی را که خارج از دفاتر اسناد رسمی و در محل شعب بانک تنظیم می‌شوند را در حکم سند رسمی لازم‌الاجرا دانسته تا بانک‌ها براساس این اسناد ضمن بهره‌گیری از مزایای اسناد رسمی، در کوتاه‌ترین زمان ممکن بدون انجام تشریفات عریض و طویل محاکم قضایی نسبت به مطالبه حق و حقوق خود اقدام نمایند.

بر اساس مفاد قانون عملیات بانکی بدون ربا که از نوآوری‌های زمان خود محسوب می‌شود، بانک‌ها مثل سابق واسطه مالی میان سپرده‌گذاران و متقاضیان تسهیلات نبوده و بلکه به عنوان شریک و یا سرمایه‌گذار تلقی می‌شوند که در چارچوب عقود بانکی ذکر شده در قانون و در قالب‌های تعیین شده، سپرده‌های مردم را جمع‌آوری و سپس در جهت انجام فعالیت‌های اقتصادی در اختیار متقاضیان قرار می‌دهند.

کتاب حاضر که در دو بخش کلی تدوین گردیده است، ابتدا در بخش اول، به شرح مواد قانون عملیات بانکی بدون ربا پرداخته می‌شود. طبیعی است که در این بخش بدون اینکه به صورت مجزا به اهداف تعیین شده نظام بانکداری اشاره ای شود، در ضمن شرح ماده به ماده قانون، به صورت ضمنی اهداف عالیه این قانون نیز تبیین می‌گردد. اما از آنجائیکه نگارنده معتقد است قانون

عملیات بانکی بدون ربا در طول سال‌ها حیات خود، به دلایل مختلف نتوانسته است اهداف خود را در جامعه اقتصادی کشور جامه عمل بپوشاند به همین دلیل در بخش دوم کتاب به علل ناکامی قانون مذکور در قالب علل ساختاری، ماهیتی و قانونی پرداخته می‌شود.

www.ketab.ir

فهرست کتاب

صفحه	عنوان
۱	بخش اول: شرح مواد قانون عملیات بانکی بدون ربا
۲	کلیات
۲	تعریف پول
۲	شبه پول
۲	کارکرد پول
۳	تعریف حقوق بانکی
۳	اصول بانکداری
۳	۱- اصل نقدینگی منابع بانکی
۴	۲- اصل منفعت محوری بانکداری
۴	۳- اصل امنیت محوری عملیات بانکی
۴	۴- اصل اعمال نظارت بر عملیات بانکی
۵	فصل ۱: اهداف و وظایف نظام بانکی در جمهوری اسلامی
۶	ماده ۱: اهداف نظام بانکی
۸	ماهیت بانکها از نظر ساختاری بعد از انقلاب اسلامی
۶	بازار
۶	تشکیل بانک
۷	تشریفات ثبت و تشکیل بانک
۸	ماهیت بانکها از نظر ساختاری بعد از انقلاب اسلامی
۹	انحلال بانکها
۱۰	ساختار بانک مرکزی
۱۱	مجمع عمومی

۱۱	شورای پول و اعتبار
۱۲	هیات عامل
۱۲	هیات نظارت اندوخته اسکناس
۱۲	هیات نظار
۱۳	وظایف بانک مرکزی
۱۳	بانک‌های دولتی
۱۵	بانک‌های خصوصی
۱۶	موسسات اعتباری غیربانکی
۱۶	صندوق قرض الحسنه
۱۷	بانک قرض الحسنه
۱۸	شرکت‌های تعاونی اعتبار
۱۹	صرافی‌ها
۱۹	ماده ۲: وظایف نظام بانکی
۲۱	فصل ۲: تجهیز منابع
۲۲	ماده ۳: قبول سپرده
۲۴	گونه‌های سپرده
۲۸	ماده ۴: تکلیف بازپرداخت اصل سپرده‌ها
۲۹	ماده ۵: تقسیم منافع سپرده‌ها
۳۰	ماده ۶: روشهای تشویقی برای سپرده‌گذاران
۳۱	فصل ۳: تسهیلات اعطایی بانکی
۳۲	ماده ۷: مشارکت بانکها
۳۲	عقود مشارکتی
۳۲	ویژگی‌های عقود مشارکتی
۳۳	مشارکت
۳۴	الف) مشارکت مدنی (شرکت مدنی)
۳۴	ب) شرکت حقوقی

۳۴	مصادیق عقود مشارکتی
۳۵	مشارکت مدنی
۳۶	مبنای حقوقی مشارکت مدنی
۳۶	شرایط تحقق مشارکت مدنی
۳۶	میزان سهم الشریکه
۳۷	مدت مشارکت
۳۷	شرط عدم زیان برای بانک
۳۸	مشارکت حقوقی
۳۹	ماده ۸: سرمایه گذاری مستقیم در کسبها
۴۱	ماده ۹: مضاربه
۴۲	ارکان مضاربه
۴۳	شرط زیان در عقد مضاربه
۴۵	ویژگی های مضاربه
۴۵	قید مباشرت در عقد مضاربه
۴۶	ماده ۱۰: بیع اقساطی و اجاره به شرط تملیک واحد های مسکن
۴۶	ماده ۱۱: بیع اقساطی اموال منقول
۴۶	ماده ۱۲: اجاره به شرط تملیک اموال منقول و غیر منقول
۴۷	تعریف عقود مبادله ای
۴۷	مصادیق عقود مبادله ای
۴۷	ویژگی های عقود مبادله ای
۴۸	فروش (بیع) اقساطی
۴۹	اجاره به شرط تملیک
۵۳	ماده ۱۳: قرارداد سلف بانکی
۵۳	سلف
۵۳	شرایط صحت عقد سلف

۵۴	ماده ۱۴: قرض الحسنه
۵۶	ماده ۱۵ اصلاحی (۱۳۶۵/۱۲/۲۸): در حکم اسناد رسمی بودن قراردادهای بانکی
۵۷	الف) انواع قرار دادها از نظر طرز تنظیم
۵۹	وجه التزام و خسارت تأخیر تأدیه
۶۰	تفاوتهای وجه التزام و خسارت تأخیر تأدیه
۶۱	ماهیت حقوقی وجه التزام
۶۱	خسارت تأخیر تأدیه
۶۲	ماخذ و مبنای محاسبه خسارت تأخیر تأدیه
۶۳	ب) استفاده یرمجر از تسهیلات بانکی
۶۳	وثیقه به اعتبار محقق شدن یرمجر
۶۴	عقد رهن
۶۴	مال مورد رهن
۶۵	تفاوت رهن و وثیقه
۶۶	نتایج عقد رهن
۶۶	رهن مدنی و رهن ثبتی
۶۸	مزایای اسناد رسمی
۷۰	ماده ۱۶: جعاله
۷۱	جعاله در مضاربه
۷۲	ماده ۱۷: مزارعه و مساقات
۷۲	الف) مزارعه
۷۲	ب) مساقات
۷۳	ب: عقود موضوع ماده ۹۸ قانون برنامه پنجم توسعه مصوب سال ۱۳۸۹
۷۳	مراجعه، خرید دین، استصناع
۷۳	الف) خرید دین
۷۵	ب) مراجعه
۷۵	ارکان عقد مراجعه

۷۵	ج) استصناع
۷۶	انواع قرارداد استصناع
۷۶	ارکان قرارداد استصناع
۷۶	ج: عقود خارج از قانون عملیات بانکی بدون ربا
۷۷	الف) اعتبارات اسنادی
۷۸	انواع اعتبار اسنادی
۷۸	اصول حاکم بر اعتبارات اسنادی
۸۰	ب) ضمانت نامه بانکی
۸۰	قواعد عمومی حاکم بر ضمانت نامه بانکی
۸۱	ارکان ضمانت نامه بانکی
۸۱	موضوع ضمانت نامه
۸۱	انواع ضمانت نامه بانکی
۸۵	فصل ۴: بانک مرکزی ایران و سیاست های پولی
۸۶	ماده ۱۸: عملکرد بانک مرکزی در چارچوب قانون عملیات بانکی بدون ربا
۸۶	ماده ۱۹: سیاست های اعتباری بانک مرکزی
۸۶	ماده ۲۰: ابزارهای بانک مرکزی برای دخالت و نظارت بر نظام پولی و بانکی کشور
۸۹	فصل ۵: مسائل متفرقه
۹۰	ماده ۲۱: مجاز نبودن عملیات ربوی بین بانکها و بانک مرکزی
۹۰	ماده ۲۲: مجاز بودن عملیات بانکی بانکها و بانک مرکزی
۹۲	ماده ۲۳: کارمزد و حق الوکاله های بانکی
۹۲	ماده ۲۴: معافیت سود بازرگانی و مالیاتی
۹۳	ماده ۲۵: شمول قواعد قانون تجارت بر مشارکت و سرمایه گذاری
۹۳	ماده ۲۶: لغو قوانین و مقررات مغایر با قانون عملیات بانکی بدون ربا
۹۴	۱- آیین نامه فصل دوم قانون عملیات بانکی بدون ربا، تصویب نامه شماره ۸۱۹۶۲
۹۴	آیین نامه تجهیز منابع پولی سپرده های قرض الحسنه
۹۷	۲- آیین نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (تصویب نامه شماره ۸۸۶۲۰ هیئت

۹۷	تسهیلات اعطائی بانکی
۱۰۰	قرض الحسنه
۱۰۱	مشارکت مدنی
۱۰۲	مشارکت حقوقی
۱۰۲	سرمایه گذاری مستقیم
۱۰۴	مضاربه
۱۰۴	معاملات سلف
۱۰۶	فروش اقساطی، تسهیلات جهت تامین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی
۱۰۶	فروش اقساطی وسایل تولید، تسهیلات آلات و تاسیسات
۱۰۷	فروش اقساطی مسکن
۱۰۷	اجاره بشرط تملیک
۱۰۹	جعاله
۱۱۰	مزارعه
۱۱۰	مساقات
۱۱۱	استصناع
۱۱۲	مرابحه
۱۱۲	خرید دین
۱۱۳	۳- آیین نامه فصل چهارم قانون عملیات بانکی بدون ربا "بهره" مصوب ۱۳۶۲/۲/۱۹
۱۱۵	۴- آیین نامه فصل پنجم قانون عملیات بانکی بدون ربا
۱۱۹	دستورالعمل اجرائی مشارکت حقوقی مصوب ۱۳۶۳/۳/۱۹ شورای پول و اعتبار
۱۲۱	دستورالعمل اجرائی سرمایه گذاری مستقیم مصوب ۱۳۶۳/۱/۱۹ شورای پول و اعتبار
۱۲۲	دستورالعمل اجرائی مضاربه مصوب ۱۳۶۳/۱/۱۹ شورای پول و اعتبار
۱۲۵	دستورالعمل اجرائی فروش اقساطی مسکن مصوب ۱۳۶۳/۱/۱۹ شورای پول و اعتبار
۱۲۸	دستورالعمل اجرائی فروش اقساطی مواد اولیه، لوازم یدکی و ابزار کار مصوب ۱۳۶۳/۱/۱۹ شورای پول و اعتبار

۱۳۰	دستورالعمل اجرائی فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین آلات و تأسیسات مصوب ۱۳۶۳/۱/۱۹ شورای پول و اعتبار
۱۳۱	دستورالعمل اجرائی اجاره به شرط تملیک مصوب ۱۳۶۳/۱/۱۹ شورای پول و اعتبار
۱۳۷	دستورالعمل اجرائی معاملات سلف مصوب ۱۳۶۳/۱/۱۹ شورای پول و اعتبار
۱۴۰	دستورالعمل اجرائی قرض الحسنه اعطائی بانکها مصوب ۱۳۶۳/۱/۱۹ شورای پول و اعتبار
۱۴۴	دستورالعمل اجرائی جعاله مصوب ۱۳۶۳/۱/۱۹ شورای پول و اعتبار
۱۴۶	دستورالعمل اجرائی زراعه مصوب ۱۳۶۳/۱/۱۹ شورای پول و اعتبار
۱۴۷	دستورالعمل اجرائی مسابقات مصوب ۱۳۶۳/۱/۱۹ شورای پول و اعتبار
۱۴۸	آیین نامه موقت تنظیم اسناد ووراق تجاری (خرید دین) و مصوب ۱۳۶۱/۸/۲۶ شورای پول و اعتبار
۱۵۳	بخش دوم: علل ناکامی قانون عملیات بانکی بدون ربا
۱۵۴	علل ناکامی قانون عملیات بانکی بدون ربا
۱۵۴	الف) علل ماهیتی
۱۵۴	۱- صوری بودن عقود تسهیلات بانکی
۱۵۵	۲- آشفتگی در اهداف قانون عملیات بانکی بدون ربا
۱۵۵	۳- ناهمخوانی کاربرد عقد قرض با نوسانات اقتصادی جامعه
۱۵۶	ب) علل ساختاری
۱۵۶	۱- انحصارگرایی در استفاده از ابزارهای بانکی در جهت ارائه خدمات
۱۵۸	۲- ایجاد شکاف اقتصادی بین طبقات اجتماعی جامعه
۱۵۸	ج) علل قانونی
۱۵۸	۱- تحولات متعدد قانونی و تضعیف ابزارهای نظام های بانکی
۱۶۰	۲- ارائه نشدن الگوهای مناسب با ماهیت بانکها و موسسات اعتباری
۱۶۰	۳- همخوانی نداشتن قوانین مرتبط با عملیات بانکی
۱۶۳	منابع